DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)
den 11 december 2007 *

I mål C-438/05,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, framställd av Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) (Förenade kungariket) genom beslut av den 23 november 2005, som inkom till domstolen den 6 december 2005, i målet

International Transport Workers' Federation,

Finnish Seamen's Union

mot

Viking Line ABP,

OÜ Viking Line Eesti,

* Rättegångsspråk: engelska

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, avdelningsordförandena P. Jann, A. Rosas, K. Lenaerts, U. Lõhmus och L. Bay Larsen samt domarna R. Schintgen (referent), R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, J. Makarczyk, P. Kūris, E. Levits och A. Ó Caoimh,

generaladvokat: M. Poiares Maduro,

justitiesekreterare: förste handläggaren L. Hewlett,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 10 januari 2007,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— International Transport Workers' Federation, genom M. Brealey, QC, biträdd av M. Demetriou, barrister, befullmäktigade av D. Fitzpatrick, solicitor,

— Finnish Seamen's Union, genom M. Brealey, QC, biträdd av M. Demetriou, barrister, befullmäktigade av J. Tatten, solicitor,

— Viking Line ABP och OÜ Viking Line Eesti, genom M. Hoskins, barrister, befullmäktigad av I. Ross och J. Blacker, solicitors,

— Förenade kungarikets regering, genom E. O'Neill, i egenskap av ombud, biträdd av D. Anderson, QC, samt av J. Swift och S. Lee, barristers,

— Belgiens regering, genom A. Hubert, i egenskap av ombud,

— Tjeckiens regering, genom T. Boček, i egenskap av ombud,

— Danmarks regering, genom J. Molde, i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom M. Lumma och C. Schulze-Bahr, båda i egenskap av ombud,

— Estlands regering, genom L. Uibo, i egenskap av ombud,

— Frankrikes regering, genom G. de Bergues och O. Christmann, båda i egenskap av ombud,

— Irland, genom D. O'Hagan, i egenskap av ombud, biträdd av E. Fitzsimons och B. O'Moore, SC, samt av N. Travers, BL,

— Italiens regering, genom I.M. Braguglia, i egenskap av ombud, biträdd av G. Albenzio, avvocato dello Stato,

— Lettlands regering, genom E. Balode-Buraka och K. Bārdiņa, båda i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom C. Pesendorfer och G. Hesse, båda i egenskap av ombud,

— Polens regering, genom J. Pietras och M. Korolec, båda i egenskap av ombud,

— Finlands regering, genom E. Bygglin och A. Guimaraes-Purokoski, båda i egenskap av ombud,

— Sveriges regering, genom A. Kruse och A. Falk, båda i egenskap av ombud,

— Norges regering, genom K. Waage, K. Fløistad och F. Sejersted, samtliga i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom F. Benyon, J. Enegren och K. Simonsson, samtliga i egenskap av ombud,

och efter att den 23 maj 2007 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 43 EG och rådets förordning (EEG) nr 4055/86 av den 22 december 1986 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet mellan medlemsstater samt mellan medlemsstater och tredjeland (EGT L 378, s. 1; svensk specialutgåva, område 7, volym 3, s. 145).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan å ena sidan International Transport Workers' Federation (Internationella transportarbetarefederationen) (nedan kallad ITF) och Finnish Seamen's Union (Suomen Merimies-Unioni ry, Finlands sjömansunion) (nedan kallad FSU) och å andra sidan Viking Line ABP (nedan kallat Viking) och dess dotterbolag OÜ Viking Line Eesti (nedan kallat Viking Eesti) angående fackliga stridsåtgärder och hot om sådana åtgärder som kan avskräcka Viking från att flagga ut ett av bolagets fartyg som går under finländsk flagg och därvid registrera det under en annan medlemsstats flagg.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 I artikel 1.1 i förordning nr 4055/86 föreskrivs följande:

"Frihet att utföra sjötransporter mellan medlemsstater och mellan medlemsstater och tredjeland skall gälla för medborgare i medlemsstater med hemvist i en annan medlemsstat än den person för vilken sjötransporten utförs."

De nationella bestämmelserna

4 Det följer av begäran om förhandsavgörande att 13 § i Finlands grundlag, enligt vilken var och en har frihet att bilda fackföreningar och frihet att organisera sig för att bevaka andra intressen, har tolkats så, att fackföreningar har rätt att vidta fackliga stridsåtgärder mot bolag för att säkerställa arbetstagarnas intressen.

5 I Finland gäller emellertid vissa begränsningar av strejkrätten. Enligt rättspraxis från Högsta domstolen i Finland får strejkrätten inte utövas bland annat om strejken strider mot goda seder eller är olovlig enligt nationella bestämmelser eller gemenskapsbestämmelser.

Tvisten i målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

6 Viking, som är ett bolag bildat enligt finländsk rätt, är en betydande färjeoperatör. Bolaget har sju fartyg inklusive Rosella, som går under finländsk flagg mellan Tallinn (Estland) och Helsingfors (Finland).

7 FSU är en finländsk fackförening för sjömän, som har cirka 10 000 medlemmar. Besättningen på Rosella är medlemmar i denna fackförening. FSU är ansluten till ITF, som är en internationell sammanslutning av fackföreningar inom transportsektorn med huvudkontor i London (Förenade kungariket). ITF består av 600 fackföreningar i 140 länder.

8 Det följer av begäran om förhandsavgörande att ett av de viktigaste politikområdena för ITF är dess kampanj för att bekämpa bekvämlighetsflagg. De främsta målen för denna politik är att få till stånd ett verkligt samband mellan ett fartygs flagg och ägarens nationalitet samt att skydda och förbättra arbetsvillkoren för sjöfartsanställda som tjänstgör på fartyg som går under bekvämlighetsflagg. ITF anser att ett fartyg går under bekvämlighetsflagg när den verkliga äganderätten och kontrollen av fartyget kan hänföras till en annan stat än den flaggstat där fartyget är registrerat. Enligt ITF:s politik har endast fackföreningarna i den stat dit den verkliga äganderätten till ett fartyg kan hänföras rätt att ingå kollektivavtal som omfattar detta fartyg. Denna kampanj för att bekämpa bekvämlighetsflagg genomförs med stöd av bojkotter och sympatiåtgärder mellan arbetstagarna.

9 Så länge Rosella förs under finländsk flagg har Viking en skyldighet enligt finländsk rätt och det tillämpliga kollektivavtalet att betala sina anställda löner på den nivå som gäller i Finland. Estniska besättningslöner är emellertid lägre än finländska besättningslöner, och Rosella gick med förlust till följd av den direkta konkurrensen från estniska fartyg som trafikerar samma sträcka till lägre lönekostnader. Som ett alternativ till att sälja fartyget försökte Viking i oktober 2003 att flagga ut det genom att registrera det antingen i Estland eller i Norge, för att sedan kunna sluta ett nytt kollektivavtal med en fackförening i en av dessa stater.

10 Enligt finländsk rätt informerade Viking FSU och Rosellas besättning om sina planer. Vid möten som ägde rum mellan parterna klargjorde FSU att den motsatte sig planerna.

11 FSU skickade den 4 november 2003 ett e-postmeddelande till ITF i vilket FSU redogjorde för planerna att flagga ut Rosella. I meddelandet angavs vidare att

"Rosella faktiskt sett fortfarande ägdes i Finland, vilket innebar att FSU hade kvar sin rätt att förhandla med Viking". FSU anmodade ITF att vidarebefordra denna information till alla anslutna fackföreningar och att uppmana dem att inte förhandla med Viking.

12 Den 6 november 2003 skickade ITF ut ett cirkulär (nedan kallat ITF-cirkuläret) till sina medlemmar och uppmanade dem att inte inleda förhandlingar med Viking eller Viking Eesti. Anslutna fackföreningar förutsattes följa denna rekommendation med hänsyn till principen om solidaritet mellan fackföreningar och risken för att drabbas av en sanktionsåtgärd om cirkuläret inte följs.

13 Det för Rosella tillämpliga besättningsavtalet löpte ut den 17 november 2003, vilket innebar att FSU från och med detta datum inte längre var skyldig att iaktta den fredsplikt som följer av finländsk lag. FSU varslade således om strejk och krävde att Viking dels skulle utöka besättningen på Rosella med åtta personer, dels skulle överge sina planer på att flagga ut fartyget.

14 Viking gick med på att utöka besättningen med ytterligare åtta personer men vägrade att överge sina utflaggningsplaner.

15 FSU var emellertid inte beredd att teckna ett nytt besättningsavtal och uppgav i en skrivelse av den 18 november 2003 att FSU endast gick med på att förnya besättningsavtalet under förutsättning att två villkor var uppfyllda, nämligen dels att Viking, oberoende av en eventuell utflaggning av Rosella, förband sig att fortsätta att följa finländsk lag, det tillämpliga kollektivavtalet, ramavtalet samt besättningsavtalet för detta fartyg, dels att en eventuell utflaggning inte skulle innebära några

uppsägningar av anställda ombord på ett av detta bolags fartyg som går under finländsk flagg eller några ändringar av anställningsvillkoren utan arbetstagarnas medgivande. I pressmeddelanden motiverade FSU sitt ställningstagande med behovet av att bevara finländska arbetstillfällen.

16 Den 17 november 2003 väckte Viking talan vid Arbetsdomstolen (Finland) för att få fastställt att besättningsavtalet fortsatte att vara bindande mellan parterna, i motsats till vad FSU hade hävdat. Med stöd av ståndpunkten att detta avtal hade löpt ut, varslade FSU enligt den finländska lagen om medling i arbetstvister om sin avsikt att den 2 december 2003 inleda en strejk med avseende på Rosella.

17 Den 24 november 2003 fick Viking kännedom om ITF-cirkuläret. Dagen därpå väckte Viking talan vid tingsrätten i Helsingfors (Finland) med yrkande om att rätten skulle förordna om ett förbud att inleda den strejk som FSU varslat om. Arbetsdomstolen kallade till sammanträde för muntlig förberedelse den 2 december 2003.

18 Enligt den nationella domstolen var FSU fullt medveten om att dess främsta krav — att besättningen vid en utflaggning skulle fortsätta att vara anställda enligt bestämmelserna i finländsk lag och det tillämpliga kollektivavtalet — gjorde utflaggningen meningslös, eftersom utflaggningens huvudsakliga ändamål var att möjliggöra för Viking att sänka sina personalkostnader. Registreringen av Rosella under estnisk flagg skulle vidare innebära att Viking, åtminstone vad gäller Rosella, inte längre kunde utnyttja de statliga stöd som den finländska regeringen beviljar fartyg som går under finländsk flagg.

19 Inom ramen för ett medlingsförfarande förband sig Viking i ett första steg att tillse att utflaggningen inte skulle innebära några uppsägningar. FSU vägrade trots detta att återkalla strejkhotet, vilket ledde till att Viking den 2 december 2003 gjorde upp

tvisten genom att godta fackföreningens krav och återkalla talan i de båda domstolarna. Viking förband sig vidare att inte inleda någon utflaggning före den 28 februari 2005.

20 Den 1 maj 2004 blev Republiken Estland medlem i Europeiska unionen.

21 Eftersom trafiken med Rosella fortsatte att gå med förlust, höll Viking fast vid sin avsikt att registrera fartyget under estnisk flagg. ITF-cirkuläret fortsatte att gälla eftersom ITF inte hade återkallat detta, och den uppmaning som ITF riktat till anslutna fackföreningar angående Rosella fortsatte således att gälla.

22 Den 18 augusti 2004 väckte Viking talan vid High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Commercial Court) (Förenade kungariket) om fastställelse av att de åtgärder som ITF och FSU hade vidtagit strider mot artikel 43 EG samt förpliktelse för ITF att återkalla ITF-cirkuläret och förbud för FSU att hindra Vikings rättigheter enligt gemenskapsrätten.

23 I dom av den 16 juni 2005 biföll denna domstol Vikings yrkanden med motiveringen att de fackliga stridsåtgärderna samt det hot om fackliga stridsåtgärder som framställts av ITF och FSU utgjorde en inskränkning i etableringsfriheten i strid med artikel 43 EG, samt att dessa åtgärder i andra hand utgjorde rättsstridiga inskränkningar i den fria rörligheten för arbetstagare och i friheten att tillhandahålla tjänster i den mening som avses i artiklarna 39 EG och 49 EG.

24 ITF och FSU överklagade domen till den nationella domstolen den 30 juni 2005. Till stöd för sitt överklagande gjorde de bland annat gällande att fackföreningarnas rätt att vidta fackliga stridsåtgärder för att bevara arbetstillfällen utgör en grundläggande rättighet som erkänns i avdelning XI i EG-fördraget, särskilt i artikel 136 EG. Det första stycket i denna artikel har följande lydelse: "Gemenskapens och medlemsstaternas mål skall under beaktande av sådana grundläggande sociala rättigheter som anges i den europeiska sociala stadgan, som undertecknades i Turin den 18 oktober 1961, och i 1989 års gemenskapsstadga om arbetstagares grundläggande sociala rättigheter, vara att främja sysselsättningen, att förbättra levnads- och arbetsvillkor och därigenom möjliggöra en harmonisering samtidigt som förbättringarna bibehålls, att åstadkomma ett fullgott socialt skydd, en dialog mellan arbetsmarknadens parter och en utveckling av de mänskliga resurserna för att möjliggöra en varaktigt hög sysselsättning samt att bekämpa social utslagning."

25 Omnämnandet av den europeiska sociala stadgan och gemenskapsstadgan om arbetstagares grundläggande sociala rättigheter i denna bestämmelse utgör nämligen en hänvisning till den strejkrätt som erkänns enligt dessa rättsakter. Fackföreningarna anser sig således ha en rätt att vidta fackliga stridsåtgärder mot en arbetsgivare i en medlemsstat för att avskräcka denne från att flytta en del av eller hela sitt företag till en annan medlemsstat.

26 Frågan uppkommer således huruvida fördraget avser att förbjuda fackliga stridsåtgärder som vidtas för att hindra en arbetsgivare som av ekonomiska skäl vill utnyttja etableringsfriheten. Analogt med vad domstolen slog fast angående avdelning VI i fördraget (dom av den 21 september 1999 i mål C-67/96, Albany, REG 1999, s. I-5751, av den 12 september 2000 i de förenade målen C-180/98–C-184/98, Pavlov m.fl., REG 2000, s. I-6451, och av den 21 september 2000 i mål C-222/98, van der Woude, REG 2000, s. I-7111), ansåg fackföreningarna att avdelning III i detta fördrag och artiklarna i denna avdelning rörande fri rörlighet för personer och tjänster inte är tillämpliga på "äkta fackliga åtgärder".

27 Mot denna bakgrund beslutade Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division), som ansåg att lösningen av tvisten var beroende av tolkningen av gemenskapsrätten, att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"Räckvidden för bestämmelserna om den fria rörligheten

1) När en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar vidtar fackliga stridsåtgärder mot ett privat företag för att förmå företaget att ingå ett kollektivavtal med en fackförening i en viss medlemsstat som medför att det blir meningslöst för företaget att flagga ut ett fartyg till en annan medlemsstat, faller då dessa åtgärder utanför tillämpningsområdet för artikel 43 EG och/eller ... förordning nr 4055/86 ... på grund av gemenskapens socialpolitik, som omfattar bland annat avdelning XI i EG-fördraget, och framför allt i analogi med domstolens resonemang i domen i [det ovannämnda] målet ... Albany... punkterna 52–64?

Horisontell direkt effekt

2) Har artikel 43 EG och/eller förordning nr 4055/86 horisontell direkt effekt på så sätt att den/de medför rättigheter för ett privat företag som det kan göra gällande mot en annan privaträttslig part, särskilt mot en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar när det gäller fackliga stridsåtgärder som vidtagits av den fackföreningen eller den sammanslutningen av fackföreningar?

Huruvida det föreligger inskränkningar i den fria rörligheten

3) När en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar vidtar fackliga stridsåtgärder mot ett privat företag för att förmå företaget att ingå ett kollektivavtal med en fackförening i en viss medlemsstat som medför att det blir meningslöst för företaget att flagga ut ett fartyg till en annan medlemsstat, utgör då dessa åtgärder en inskränkning i den mening som avses i artikel 43 EG och/eller förordning nr 4055/86?

4) Utgör en politik som görs gällande av en sammanslutning av fackföreningar och som innebär att fartyg skall registreras i det land där fartyget verkligen ägs och kontrolleras så att fackföreningarna i det land där fartyget verkligen ägs har rätt att ingå kollektivavtal beträffande fartyget en direkt diskriminerande, indirekt diskriminerande eller icke-diskriminerande inskränkning enligt artikel 43 EG eller förordning nr 4055/86?

5) Är den subjektiva avsikten hos den fackförening som vidtar de fackliga åtgärderna relevant vid bedömningen av huruvida de åtgärder som vidtas av en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar utgör en direkt diskriminerande, indirekt diskriminerande eller icke-diskriminerande inskränkning enligt artikel 43 EG eller förordning nr 4055/86, eller skall den nationella domstolen endast beakta de objektiva effekterna av åtgärderna när den avgör denna fråga?

Etablering/Tjänster

6) När moderbolaget är etablerat i medlemsstat A och avser att etablera sig i medlemsstat B genom att till medlemsstat B flagga ut ett fartyg som skall drivas av ett befintligt helägt dotterbolag i medlemsstat B, vilket styrs och kontrolleras av moderbolaget,

   a) kan då hot om eller faktiskt genomförda fackliga stridsåtgärder av en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar, i syfte att göra den ovannämnda utflaggningen meningslös, utgöra en inskränkning i moderbolagets etableringsrätt enligt artikel 43 EG, och

   b) kan då dotterbolaget efter utflaggningen av fartyget stödja sig på förordning nr 4055/86 beträffande bolagets tillhandahållande av tjänster från medlemsstat B till medlemsstat A?

Motivering

Direkt diskriminering

7) För det fall fackliga stridsåtgärder som vidtas av en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar utgör en direkt diskriminerande inskränkning enligt artikel 43 EG eller förordning nr 4055/86, kan stridsåtgärderna då i princip vara motiverade med hänsyn till undantaget om allmän ordning i artikel 46 EG på grund av att

a) vidtagandet av fackliga stridsåtgärder (inklusive strejk) är en grundläggande rättighet som åtnjuter skydd enligt gemenskapsrätten, och/eller

b) på grund av skyddet för arbetstagare?

[ITF]:s politik: sakliga skäl

8) Råder det balans mellan å ena sidan den grundläggande sociala rättigheten att vidta fackliga stridsåtgärder och å andra sidan etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster, vid tillämpningen av en viss politik som drivs av en sammanslutning av fackföreningar och som innebär att fartyg skall registreras i det land där fartyget verkligen ägs och kontrolleras så att fackföreningarna i det land där fartyget verkligen ägs har rätt att ingå kollektivavtal beträffande fartyget, och är tillämpningen av ovannämnda politik motiverad av sakliga skäl, lämplig, proportionerlig och förenlig med principen om ömsesidigt erkännande?

FSU:s stridsåtgärder: sakliga skäl

9) Råder det vid vidtagandet av de fackliga stridsåtgärderna balans mellan å ena sidan den grundläggande sociala rättigheten att vidta fackliga stridsåtgärder och å andra sidan etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster, och är åtgärderna motiverade med sakliga skäl, lämpliga, proportionerliga och förenliga med principen om ömsesidigt erkännande för det fall

— ett moderbolag i medlemsstat A äger ett fartyg registrerat i medlemsstat A och tillhandahåller färjetjänster mellan medlemsstat A och medlemsstat B genom att använda fartyget i fråga,

— moderbolaget önskar flagga ut fartyget till medlemsstat B för att kunna tillämpa anställningsvillkor som är mindre förmånliga än i medlemsstat A,

— moderbolaget i medlemsstat A har ett helägt dotterbolag i medlemsstat B, och det dotterbolaget styrs och kontrolleras av moderbolaget,

— avsikten är att dotterbolaget skall driva fartyget så snart fartyget har registrerats i medlemsstat B med en besättning som har rekryterats i medlemsstat B och som omfattas av ett kollektivavtal som förhandlats med en ITF-ansluten fackförening i medlemsstat B,

— moderbolaget kommer att fortsätta vara den verkliga ägaren av fartyget, och endast själva fartyget kommer att hyras ut till dotterbolaget,

— fartyget kommer att fortsätta tillhandahålla dagliga färjetjänster mellan medlemsstat A och medlemsstat B, och

— en fackförening i medlemsstat A vidtar fackliga stridsåtgärder för att förmå moderbolaget och/eller dotterbolaget att ingå ett kollektivavtal med fackföreningen, enligt vilket sådana villkor som fackföreningen i medlemsstat A anser vara godtagbara skall tillämpas på besättningen på fartyget även efter utflaggningen, vilket gör det meningslöst för moderbolaget att flagga ut fartyget till medlemsstat B?

10) Skulle det påverka svaret på fråga 9 om moderbolaget i domstol förband sig, både för moderbolaget självt och för samtliga företag i samma koncern, att inte på grund av utflaggningen säga upp någon av sina anställa (men utan att förbinda sig att förnya korttidskontrakt eller förhindra omplacering av någon anställd under motsvarande villkor)?"

Prövning av tolkningsfrågorna

Inledande anmärkningar

28 När det gäller samarbetet mellan EG-domstolen och de nationella domstolarna enligt artikel 234 EG, erinrar EG-domstolen om att det utgör fast rättspraxis att det uteslutande ankommer på den nationella domstolen, vid vilken tvisten anhängiggjorts och som har ansvaret för det rättsliga avgörandet, att mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i målet bedöma såväl om ett förhandsavgörande är nödvändigt för att döma i saken som relevansen av de frågor som ställs till EG-domstolen. EG-domstolen har emellertid ansett att den inte kan besvara en tolkningsfråga från en nationell domstol då det är uppenbart att den av den nationella domstolen begärda tolkningen av gemenskapsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller föremålet för tvisten i målet vid den nationella domstolen eller när frågan är hypotetisk (se dom av den 15 december 1995 i mål C-415/93, Bosman, REG 1995, s. I-4921, punkterna 59 och 61, och av den 25 oktober 2005 i mål C-350/03, Schulte, REG 2005, s. I-9215, punkt 43).

29 I förevarande fall avser begäran om förhandsavgörande tolkningen av såväl bestämmelserna i fördraget angående etableringsfriheten som förordning nr 4055/86 om tillämpning av principen om frihet att tillhandahålla tjänster på sjötransportområdet.

30 Domstolen konstaterar att frågan angående frihet att tillhandahålla tjänster endast kan uppkomma efter det att Viking har genomfört den tänkta utflaggningen av Rosella och att någon sådan utflaggning inte hade ägt rum när tolkningsfrågorna ställdes till domstolen. Begäran om förhandsavgörande är således hypotetisk i denna del och kan därför inte upptas till prövning såvitt avser tolkningen av förordning nr 4055/86.

31 Mot denna bakgrund skall domstolen endast besvara de frågor som ställts av den nationella domstolen i den mån de avser tolkningen av artikel 43 EG.

Den första frågan

32 Den nationella domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 43 EG skall tolkas så, att fackliga stridsåtgärder som vidtas av en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar mot ett företag för att förmå detta att teckna ett kollektivavtal som till sitt innehåll kan avskräcka företaget från att utöva etableringsfriheten faller utanför tillämpningsområdet för denna artikel.

33 Det följer av fast rättspraxis i detta hänseende att artiklarna 39 EG, 43 EG och 49 EG inte endast gäller för offentliga myndigheters verksamhet, utan även omfattar andra

former av regleringar som syftar till att på ett kollektivt sätt reglera förvärvsarbete, egenföretagares verksamhet och tillhandahållande av tjänster (se dom av den 12 december 1974 i mål 36/74, Walrave och Koch, REG 1974, s. 1405, punkt 17, svensk specialutgåva, volym 2, s. 409, av den 14 juli 1976 i mål 13/76, Donà, REG 1976, s. 1333, punkt 17, svensk specialutgåva, volym 3, s. 169, domen i det ovannämnda målet Bosman, punkt 82, dom av den 11 april 2000 i de förenade målen C-51/96 och C-191/97, Deliège, REG 2000, s. I-2549, punkt 47, av den 6 juni 2000 i mål C-281/98, Angonese, REG 2000, s. I-4139, punkt 31, och av den 19 februari 2002 i mål C-309/99, Wouters m.fl., REG 2002, s. I-1577, punkt 120).

34 Eftersom arbetsvillkoren i de olika medlemsstaterna ibland regleras genom lagar och andra författningar och ibland genom kollektivavtal och andra rättshandlingar som ingås eller antas av privatpersoner, skulle en begränsning av förbuden i ovannämnda artiklar till att endast avse offentliga myndigheters åtgärder kunna leda till olikheter vid tillämpningen av dessa förbud (se, analogt, domarna i de ovannämnda målen Walrave och Koch, punkt 19, Bosman, punkt 84, och Angonese, punkt 33).

35 I förevarande fall konstaterar domstolen för det första att stridsåtgärder som vidtas av fackföreningar skall anses omfattas av den rättsliga autonomi som dessa icke offentligrättsliga organisationer har enligt föreningsfriheten, som dessa organisationer bland annat tillerkänns i nationell rätt.

36 För det andra skall, i likhet med vad FSU och ITF har gjort gällande, sådana fackliga stridsåtgärder som är aktuella i förevarande fall, vilka kan utgöra den sista utvägen för fackliga organisationer att få igenom sina krav på att anställningarna i Viking skall regleras kollektivt, anses ha ett oupplösligt samband med det kollektivavtal som FSU försöker få till stånd.

37 Härav följer att de fackliga stridsåtgärder som avses i den första tolkningsfrågan i princip omfattas av tillämpningsområdet för artikel 43 EG.

38 Denna bedömning påverkas inte av de olika argument som har anförts av FSU, ITF och vissa av de medlemsstater som har ingett yttranden till domstolen till stöd för motsatt ståndpunkt än den som angetts i ovanstående punkt.

39 Den danska regeringen har gjort gällande att föreningsrätten, strejkrätten och rätten till lock-out inte omfattas av den grundläggande friheten enligt artikel 43 EG, eftersom gemenskapen enligt artikel 137.5 EG, i dess lydelse enligt Nicefördraget, inte är behörig att reglera dessa rättigheter.

40 Domstolen anser att det i detta hänseende är tillräckligt att erinra om att även om det är riktigt att medlemsstaterna på områden som inte omfattas av gemenskapens behörighet har frihet att reglera förekomsten av ifrågavarande rättigheter och villkoren för att utöva dessa, så är medlemsstaterna inte desto mindre skyldiga att iaktta gemenskapsrätten vid utövandet av denna behörighet (se, analogt, vad gäller social trygghet, dom av den 28 april 1998 i mål C-120/95, Decker, REG 1998, s. I-1831, punkterna 22 och 23, och i mål C-158/96, Kohll, REG 1998, s. I-1931, punkterna 18 och 19; vad gäller direktbeskattning, dom av den 4 mars 2004 i mål C-334/02, kommissionen mot Frankrike, REG 2004, s. I-2229, punkt 21, och av den 13 december 2005 i mål C-446/03, Marks & Spencer, REG 2005, s. I-10837, punkt 29).

41 Det förhållandet att artikel 137 EG inte är tillämplig på strejkrätten och rätten till lock-out innebär således inte att de fackliga stridsåtgärder som är föremål för prövning i målet vid den nationella domstolen inte omfattas av artikel 43 EG.

42 Enligt den danska och den svenska regeringen utgör vidare rätten att vidta fackliga stridsåtgärder, inklusive strejkrätten, en grundläggande rättighet som i sig inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 43 EG.

43 Domstolen påpekar i detta hänseende att rätten att vidta fackliga stridsåtgärder, inklusive strejkrätten, erkänns såväl i olika internationella rättsakter till vilka medlemsstaterna har medverkat eller till vilka de har anslutit sig, såsom den europeiska sociala stadgan som undertecknades i Turin den 18 oktober 1961, vilken för övrigt uttryckligen nämns i artikel 136 EG, och Internationella arbetsorganisationens konvention nr 87 av den 9 juli 1948 angående föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten, som i rättsakter som utarbetats av nämnda medlemsstater på gemenskapsnivå eller inom ramen för Europeiska unionen, såsom gemenskapsstadgan om arbetstagares grundläggande sociala rättigheter som antogs vid Europeiska rådets möte i Strasbourg den 9 december 1989, vilken likaledes nämns i artikel 136 EG, och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, proklamerad i Nice den 7 december 2000 (EGT C 364, s. 1).

44 Även om rätten att vidta fackliga stridsåtgärder, inklusive strejkrätten, således skall erkännas som en grundläggande rättighet som utgör en integrerad del av de allmänna principerna för gemenskapsrätten, vars efterlevnad säkerställs av domstolen, kan det för utövandet av denna rättighet inte desto mindre gälla vissa begränsningar. Såsom bekräftas i artikel 28 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna är nämnda rättigheter nämligen skyddade enligt gemenskapsrätten samt enligt nationell lagstiftning och praxis. Såsom framgår av punkt 5 i förevarande dom får strejkrätten vidare enligt finländsk rätt inte utövas om strejken bland annat strider mot goda seder eller är olovlig enligt nationella bestämmelser eller gemenskapsbestämmelser.

45 Domstolen har härvid redan slagit fast att skyddet för de grundläggande rättigheterna utgör ett legitimt intresse som i princip motiverar inskränkningar i de skyldigheter som följer av gemenskapsrätten. Detta gäller även för skyldigheter som följer av en i fördraget garanterad grundläggande frihet, såsom den fria rörligheten för varor (se dom av den 12 juni 2003 i mål C-112/00, Schmidberger, REG 2003, s. I-5659, punkt 74) eller friheten att tillhandahålla tjänster (se dom av den 14 oktober 2004 i mål C-36/02, Omega, REG 2004, s. I-9609, punkt 35).

46 I domarna i de ovannämnda målen Schmidberger och Omega fastslog domstolen emellertid att utövandet av de i dessa mål aktuella grundläggande rättigheterna, det vill säga yttrande- och mötesfriheten respektive skyddet för mänsklig värdighet, inte undgår tillämpningsområdet för bestämmelserna i fördraget, och domstolen ansåg att dessa rättigheter måste utövas i samklang med de krav som följer av de i fördraget skyddade rättigheterna och i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen (se, för ett liknande resonemang, domarna i de ovannämnda målen Schmidberger, punkt 77, och Omega, punkt 36).

47 Av det ovanstående följer att det förhållandet att rätten att vidta fackliga stridsåtgärder är av grundläggande karaktär, inte medför att de fackliga stridsåtgärder som är föremål för prövning i målet vid den nationella domstolen faller utanför tillämpningsområdet för artikel 43 EG.

48 FSU och ITF har slutligen hävdat att domstolens resonemang i domen i det ovannämnda målet Albany är analogt tillämpligt i målet vid den nationella domstolen, eftersom fackliga stridsåtgärder som vidtas inom ramen för kollektiva förhandlingar i sig innebär vissa inskränkningar i etableringsfriheten och friheten att tillhandahålla tjänster.

49 Domstolen erinrar i detta hänseende om att domstolen i punkt 59 i domen i det ovannämnda målet Albany konstaterade att kollektivavtal som har slutits mellan de organisationer som företräder arbetsgivarna respektive arbetstagarna visserligen har

en viss inneboende konkurrensbegränsande inverkan, men fastslog sedan att det socialpolitiska syftet med sådana avtal allvarligt skulle äventyras om arbetsmarknadens parters gemensamma strävan att vidta åtgärder som förbättrar anställnings- och arbetsförhållandena omfattades av artikel 85.1 i EG-fördraget (nu artikel 81.1EG).

50 Domstolen fann sedan i punkt 60 i domen i det ovannämnda målet Albany att på grund av deras beskaffenhet och syfte skall avtal som slutits inom ramen för kollektiva förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter i dessa syften inte anses omfattas av artikel 85.1 i fördraget.

51 Domstolen konstaterar att detta resonemang emellertid inte kan överföras på de grundläggande friheterna i avdelning III i nämnda fördrag.

52 I motsats till vad FSU och ITF har gjort gällande kan nämligen själva utövandet av föreningsfriheten och rätten att vidta fackliga stridsåtgärder i sig inte anses medföra någon inskränkning i dessa grundläggande friheter.

53 Domstolen framhåller vidare att det förhållandet att ett avtal eller en åtgärd inte omfattas av konkurrensreglerna i fördraget inte medför att detta avtal eller denna åtgärd inte heller omfattas av bestämmelserna i fördraget angående fri rörlighet för personer eller frihet att tillhandahålla tjänster, eftersom det gäller olika tillämpningsförutsättningar för de förstnämnda respektive de sistnämnda bestämmelserna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 18 juli 2006 i mål C-519/04 P, Meca-Medina och Majcen mot kommissionen, REG 2006, s. I-6991).

54 Slutligen har domstolen redan fastslagit att kollektivavtalsbestämmelser inte är undantagna från tillämpningsområdet för fördragets bestämmelser om fri rörlighet för personer (dom av den 15 januari 1998 i mål C-15/96, Schöning-Kougebetopoulou, REG 1998, s. I-47, av den 24 september 1998 i mål C-35/97, kommissionen mot Frankrike, REG 1998, s. I-5325, och av den 16 september 2004 i mål C-400/02, Merida, REG 2004, s. I-8471).

55 Mot denna bakgrund skall den första frågan besvaras på följande sätt. Artikel 43 EG skall tolkas så, att fackliga stridsåtgärder som vidtas av en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar mot ett företag för att förmå detta att teckna ett kollektivavtal som till sitt innehåll kan avskräcka företaget från att utöva etableringsfriheten i princip inte faller utanför tillämpningsområdet för denna artikel.

Den andra frågan

56 Den nationella domstolen har ställt denna fråga för att få klarhet i huruvida artikel 43 EG kan medföra rättigheter för ett privat företag, som det kan göra gällande mot en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar.

57 För att besvara denna fråga erinrar domstolen om att det följer av dess rättspraxis att avskaffandet mellan medlemsstaterna av hindren för fri rörlighet för personer och tjänster skulle äventyras, om avskaffandet av statliga hinder kunde motverkas av hinder som följer av att sammanslutningar och förbund som inte är offentligrättsligt reglerade utövar sin rättsliga autonomi (se domarna i de ovannämnda målen Walrave och Koch, punkt 18, Bosman, punkt 83, Deliège, punkt 47, Angonese, punkt 32 och Wouters m.fl., punkt 120).

58 Domstolen har dessutom redan slagit fast att det faktum att vissa av fördragets bestämmelser formellt är riktade till medlemsstaterna inte utesluter att rättigheter samtidigt skapas för enskilda som har intresse av att de på så sätt fastställda förpliktelserna iakttas, och att förbudet att inskränka en grundläggande frihet enligt en tvingande bestämmelse i fördraget bland annat omfattar alla avtal som syftar till att kollektivt reglera förvärvsarbete (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 april 1976 i mål 43/75, Defrenne, REG 1976, s. 455, punkterna 31 och 39;svensk specialutgåva, volym 3, s. 59).

59 Dessa överväganden gäller även för artikel 43 EG, som reglerar en grundläggande frihet.

60 Domstolen konstaterar, såsom framgår av punkterna 35 och 36 i förevarande dom, att de fackliga stridsåtgärder som FSU och ITF har vidtagit syftar till att få till stånd ett avtal som kollektivt reglerar arbetet för Vikings anställda och att dessa två fackföreningar inte utgör offentligrättsliga organ och att de har en rättslig autonomi som de tillerkänns bland annat i nationell rätt.

61 Av detta följer att artikel 43 EG skall tolkas så, att under de omständigheter som föreligger i målet vid den nationella domstolen kan ett privat företag direkt göra gällande denna artikel mot en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar.

62 Denna tolkning stöds för övrigt av rättspraxis angående fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor. Enligt denna rättspraxis kan inskränkningar uppkomma på grund av åtgärder som inte är offentligrättsliga och som följer av handlingar som vidtas av enskilda eller sammanslutningar av enskilda (se dom av den 9 decem-

ber 1997 i mål C-265/95, kommissionen mot Frankrike, REG 1997, s. I-6959, punkt 30, och domen i det ovannämnda målet Schmidberger, punkterna 57 och 62).

63 Tolkningen i punkt 61 i denna dom påverkas inte heller av det förhållandet att den inskränkning som är föremål för den nationella domstolens prövning uppkommer på grund av utövandet av en i finländsk rätt fastlagd rättighet, nämligen i förevarande fall rätten att vidta fackliga stridsåtgärder, inklusive strejkrätten.

64 Det skall tilläggas att i motsats till vad bland andra ITF har hävdat så följer det inte av den rättspraxis som nämnts i punkt 57 i förevarande dom att ovanstående tolkning endast avser halvoffentliga organisationer eller sammanslutningar som utövar en författningsenlig verksamhet och som har nära nog lagstiftande behörighet.

65 Det finns nämligen ingenting i denna rättspraxis som gör det möjligt att med fog hävda att den endast avser sammanslutningar eller organisationer som utövar en författningsenlig verksamhet och som har nära nog lagstiftande behörighet. Dessutom konstaterar domstolen att fackliga organisationer som representerar arbetstagarna deltar i tillkomsten av avtal som syftar till att kollektivt reglera förvärvsarbete genom att utöva den autonoma befogenhet som dessa organisationer har enligt föreningsfriheten att förhandla med arbetsgivare eller arbetsgivarorganisationer om arbetstagarnas arbets- och lönevillkor.

66 Det finns således anledning att besvara den andra frågan på följande sätt. Artikel 43 EG kan medföra rättigheter för ett privat företag som det kan göra gällande mot en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar.

Tredje–tionde frågorna

67 Den nationella domstolen har ställt dessa frågor, vilka EG-domstolen kommer att pröva gemensamt, för att få klarhet i huruvida sådana fackliga stridsåtgärder som de som är föremål för prövning i den nationella domstolen utgör inskränkningar i den mening som avses i artikel 43 EG och, om så är fallet, i vilken mån dessa inskränkningar kan vara motiverade.

Huruvida det är fråga om inskränkningar

68 Inledningsvis erinras om, vilket domstolen har gjort vid flera tillfällen, att etableringsfriheten är en av gemenskapens grundläggande principer och att bestämmelserna i fördraget som garanterar denna frihet har direkt effekt sedan övergångsperiodens utgång. Dessa bestämmelser säkerställer rätten att etablera sig i en annan medlemsstat inte enbart för gemenskapsmedborgare, utan även för de bolag som avses i artikel 48 EG (dom av den 27 september 1988 i mål 81/87, Daily Mail and General Trust, REG 1988, s. 5483, punkt 15; svensk specialutgåva, volym 9, s. 693).

69 Domstolen har vidare funnit att även om fördragets bestämmelser om etableringsfrihet bland annat syftar till att säkerställa nationell behandling i värdmedlemsstaten, så utgör de samtidigt förbud mot att ursprungsmedlemsstaten hindrar en av dess medborgare eller ett bolag som bildats i överensstämmelse med dess lagstiftning, och som i övrigt motsvarar definitionen i artikel 48 EG, från att etablera sig i en annan medlemsstat. De rättigheter som garanteras genom artiklarna 43–48 EG skulle förlora sin betydelse om ursprungsmedlemsstaten kunde förbjuda företag att flytta för att etablera sig i en annan medlemsstat (se domen i det ovannämnda målet Daily Mail and General Trust, punkt 16).

70 För det andra framhåller domstolen att det följer av rättspraxis att begreppet etablering, i den mening som avses i nämnda artiklar i fördraget, avser ett faktiskt utövande av en ekonomisk verksamhet genom en fast inrättning i en annan medlemsstat under obestämd tid. Det framgår härvid att registreringen av ett fartyg inte kan särskiljas från utövandet av etableringsfriheten när fartyget är ett instrument för att utöva en ekonomisk verksamhet som inbegriper en fast inrättning i den stat där registrering skett (dom av den 25 juli 1991 i mål C-221/89, Factortame m.fl., REG 1991, s. I-3905, punkterna 20–22; svensk specialutgåva, volym 11, s. 313).

71 Domstolen har av detta dragit slutsatsen att de villkor som ställs för registrering av fartyg inte får utgöra något hinder för etableringsfriheten i den mening som avses i artiklarna 43–48 EG (domen i det ovannämnda målet Factortame m.fl., punkt 23).

72 I förevarande fall kan det inte med framgång bestridas att sådana fackliga stridsåtgärder som de som planerats av FSU får till följd att det, såsom den nationella domstolen har påpekat, framstår som mindre lockande och till och med meningslöst för Viking att utöva sin rätt till fri etablering. Dessa åtgärder hindrar nämligen Viking och dess dotterbolag Viking Eesti från att i värdmedlemsstaten åtnjuta samma behandling som övriga ekonomiska aktörer som är etablerade i den staten.

73 Vidare måste fackliga stridsåtgärder som vidtas för att genomföra den politik som ITF bedriver i syfte att bekämpa bekvämlighetsflagg, vilken enligt ITF:s yttranden främst avser att hindra rederierna från att registrera sina fartyg i en annan stat än den i vilken de verkliga ägarna till fartygen är medborgare, åtminstone anses kunna inskränka Vikings utövande av sin rätt till fri etablering.

74 Av detta följer att sådana åtgärder som de som är föremål för prövning i den nationella domstolen utgör en inskränkning i etableringsfriheten i den mening som avses i artikel 43 EG.

Huruvida inskränkningarna är motiverade

75 Av domstolens rättspraxis följer att en inskränkning i etableringsfriheten endast kan godtas om den har ett legitimt ändamål som är förenligt med fördraget och om den är motiverad av tvingande hänsyn till allmänintresset. I ett sådant fall krävs det dessutom att inskränkningen är ägnad att säkerställa förverkligandet av det syfte som eftersträvas och att den inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta syfte (se bland annat dom av den 30 november 1995 i mål C-55/94, Gebhard, REG 1995, s. I-4165, punkt 37, och domen i det ovannämnda målet Bosman).

76 ITF har med stöd av bland annat den tyska regeringen, Irland och den finländska regeringen gjort gällande att de ifrågavarande inskränkningarna är motiverade, eftersom de är nödvändiga för att säkerställa skyddet för en grundläggande rättighet som erkänns i gemenskapsrätten och eftersom inskränkningarna syftar till att skydda arbetstagarnas rättigheter, vilket utgör ett tvingande hänsyn till allmänintresset.

77 Domstolen noterar härvidlag att rätten att vidta fackliga stridsåtgärder för att skydda arbetstagarna utgör ett legitimt ändamål som i princip kan motivera en inskränkning i en av de grundläggande friheter som garanteras enligt fördraget (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Schmidberger, punkt 74) och att

skyddet av arbetstagarna utgör ett av de tvingade hänsyn till allmänintresset som redan erkänts av domstolen (se bland annat dom av den 23 november 1999 i de förenade målen C-369/96 och C-376/96, Arblade m.fl., REG 1999, s. I-8453, punkt 36, av den 15 mars 2001 i mål C-165/98, Mazzoleni och ISA, REG 2001, s. I-2189, punkt 27, och av den 25 oktober 2001 i de förenade målen C-49/98, C-50/98, C-52/98–C-54/98 och C-68/98–C-71/98, Finalarte m.fl., REG 2001, s. I-7831, punkt 33).

78 Det bör tilläggas att gemenskapens verksamhet enligt artikel 3.1 c och j EG inte endast innefattar en "inre marknad som kännetecknas av att hindren för fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital avskaffas mellan medlemsstaterna", utan även "en politik på det sociala området". I artikel 2 EG anges nämligen att gemenskapen skall ha till uppgift att bland annat främja "en harmonisk, väl avvägd och hållbar utveckling av näringslivet" och "en hög nivå i fråga om sysselsättning och socialt skydd".

79 Eftersom gemenskapen således inte endast har ett ekonomiskt ändamål utan även ett socialt ändamål, skall de rättigheter som följer av fördragets bestämmelser om fri rörlighet för varor, personer, tjänster och kapital vägas mot de mål som eftersträvas med socialpolitiken. Målen med socialpolitiken skall enligt artikel 136 första stycket EG bland annat vara att förbättra levnads- och arbetsvillkor, och därigenom möjliggöra en harmonisering samtidigt som förbättringarna bibehålls, samt att åstadkomma ett fullgott socialt skydd och en dialog mellan arbetsmarknadens parter.

80 I förevarande fall ankommer det på den nationella domstolen att pröva huruvida de av FSU och ITF vidtagna fackliga stridsåtgärderna syftade till att skydda arbetstagarna.

81 Även om de fackliga stridsåtgärder som vidtogs av FSU, vilka avsåg att skydda anställningarna och arbetsvillkoren för de medlemmar i FSU som skulle kunna påverkas av utflaggningen av Rosella, vid en första anblick skäligen skulle kunna anses omfattas av ändamålet att skydda arbetstagare, så kan stridsåtgärderna emellertid inte längre kvalificeras på detta sätt om det visas att anställningarna eller arbetsvillkoren inte var i fara eller var allvarligt hotade.

82 Detta skulle bland annat vara fallet om det åtagande som den nationella domstolen hänvisar till i den tionde frågan ur rättslig synvinkel visade sig vara lika bindande som en bestämmelse i ett kollektivavtal och om detta åtagande garanterade arbetstagarna att lagbestämmelser iakttas och att bestämmelserna i det kollektivavtal som reglerar deras anställningsförhållande skulle komma att fortsätta att gälla.

83 Eftersom det inte klart framgår av begäran om förhandsavgörande vilken rättslig betydelse som ett sådant åtagande som det som avses i den tionde frågan skall tillmätas, ankommer det på den nationella domstolen att avgöra huruvida anställningarna eller arbetsvillkoren för de medlemmar i nämnda fackförening som skulle kunna påverkas av utflaggningen av Rosella var i fara eller var allvarligt hotade.

84 För det fall den nationella domstolen vid denna prövning kommer fram till att anställningarna eller arbetsvillkoren för de av FSU:s medlemmar som skulle kunna påverkas av utflaggningen av Rosella verkligen är i fara eller är allvarligt hotade, ankommer det även på denna domstol att kontrollera huruvida de fackliga stridsåtgärder som vidtagits av denna fackförening är ägnade att säkerställa att det eftersträvade målet uppnås och huruvida de inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

85 Domstolen erinrar om att det i detta hänseende visserligen ankommer på den nationella domstolen, som är ensam behörig att bedöma de faktiska omständigheterna och tolka den nationella lagstiftningen, att avgöra huruvida och i vilken utsträckning nämnda fackliga stridsåtgärder uppfyller dessa krav. EG-domstolen, som har till uppgift att lämna användbara svar till den nationella domstolen, är emellertid behörig att, mot bakgrund av handlingarna i det nationella målet och de skriftliga och muntliga yttranden som avgetts till EG-domstolen, lämna upplysningar av sådant slag att den nationella domstolen kan avgöra den faktiska tvist som är anhängiggjord vid denna domstol.

86 När det gäller frågan huruvida de åtgärder som vidtogs av FSU var ägnade att uppnå de mål som eftersträvades i målet vid den nationella domstolen, erinrar EG-domstolen om att det är fastslaget att fackliga stridsåtgärder, jämte kollektiva förhandlingar och kollektivavtal, i ett enskilt fall, kan utgöra ett av de främsta medel som fackföreningarna förfogar över för att skydda sina medlemmars intressen (Europadomstolens dom av den 27 oktober 1975 i målet Syndicat national de la police belge mot Belgien, serie A, nr 19, och av den 2 juli 2002 i målet Wilson, National Union of Journalists m.fl. mot Förenade kungariket, *Recueil des arrêts et décisions*

87 När det gäller frågan huruvida de fackliga stridsåtgärder som är föremål för prövning i den nationella domstolen inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå det eftersträvade målet, ankommer det på den nationella domstolen att för det första bland annat undersöka huruvida FSU, i enlighet med den nationella lagstiftning och de kollektivavtalsbestämmelser som är tillämpliga på denna stridsåtgärd, inte förfogade över andra medel som innebar en mindre ingripande inskränkning i etableringsfriheten för att nå det avsedda resultatet i den kollektiva förhandling som inletts med Viking, och för det andra huruvida denna fackförening hade uttömt dessa medel innan den vidtog dylika stridsåtgärder.

88 När det sedan gäller de fackliga stridsåtgärder som vidtogs för att säkerställa genomförandet av ITF:s politik, framhåller domstolen att så vitt denna politik leder till att rederier hindras från att registrera sina fartyg i en annan stat än den i vilken de

verkliga ägarna till dessa fartyg är medborgare, kan det inte anses föreligga sakliga skäl för den inskränkning i etableringsfriheten som blir följden av dessa åtgärder. Domstolen konstaterar, såsom framgår av beslutet om hänskjutande, att denna politik emellertid även syftar till att skydda sjöfartsanställda och förbättra deras arbetsvillkor.

89 Det framgår dock av handlingarna i målet vid EG-domstolen att ITF inom ramen för politiken att bekämpa bekvämlighetsflagg är skyldig, när en av dess medlemmar begär det, att vidta sympatiåtgärder mot den verkliga ägaren av ett fartyg som är registrerat i en annan stat än den i vilken nämnda ägare är medborgare, oberoende av huruvida ägarens utövande av rätten till fri etablering skulle kunna påverka anställningar eller arbetsvillkor på ett negativt sätt för dennes anställda. Såsom Viking gjorde gällande under förhandlingen, utan att motsägas av ITF på denna punkt, skall således den politik som går ut på att det endast är fackföreningarna i den stat där fartygets verkliga ägare är medborgare som har kollektiv förhandlingsrätt, tillämpas även när fartyget är registrerat i en stat som garanterar arbetstagarna ett högre socialt skydd än det de skulle ha haft i den förstnämnda staten.

90 Mot bakgrund av dessa överväganden skall tredje–tionde frågorna besvaras på följande sätt. Artikel 43 EG skall tolkas så, att sådana fackliga stridsåtgärder som de som är föremål för prövning i den nationella domstolen och som vidtagits för att förmå ett företag med säte i en viss medlemsstat att ingå ett kollektivavtal med en fackförening i denna stat och att tillämpa bestämmelserna i detta kollektivavtal på de anställda i ett dotterbolag till detta företag, som är etablerat i en annan medlemsstat, utgör inskränkningar i den mening som avses i denna artikel. Dessa inskränkningar kan i princip vara motiverade av tvingande hänsyn till allmänintresset, såsom skyddet av arbetstagarna, under förutsättning att det visas att inskränkningarna är ägnade att säkerställa förverkligandet av det legitima syfte som eftersträvas och att de inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta syfte.

Rättegångskostnader

91 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

1) **Artikel 43 EG skall tolkas så, att fackliga stridsåtgärder som vidtas av en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar mot ett privat företag för att förmå detta att teckna ett kollektivavtal som till sitt innehåll kan avskräcka företaget från att utöva etableringsfriheten i princip inte faller utanför tillämpningsområdet för denna artikel.**

2) **Artikel 43 EG kan medföra rättigheter för ett privat företag, som det kan göra gällande mot en fackförening eller en sammanslutning av fackföreningar.**

3) **Artikel 43 EG skall tolkas så, att sådana fackliga stridsåtgärder som de som är föremål för prövning i den nationella domstolen och som vidtagits för att förmå ett privat företag med säte i en viss medlemsstat att ingå ett**

kollektivavtal med en fackförening i denna stat och att tillämpa bestämmelserna i detta kollektivavtal på de anställda i ett dotterbolag till detta företag, som är etablerat i en annan medlemsstat, utgör inskränkningar i den mening som avses i denna artikel.

Dessa inskränkningar kan i princip vara motiverade av tvingande hänsyn till allmänintresset, såsom skyddet av arbetstagarna, under förutsättning att det visas att inskränkningarna är ägnade att säkerställa förverkligandet av det legitima syfte som eftersträvas och att de inte går utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta syfte.

Underskrifter